

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/338800393>

KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALÎ SORUMLULUK SİGORTASINDA (TRAFİK SİGORTASI) ZARAR KAVRAMI VE SİGORTACININ RÜCU HAKKI

Article · June 2013

CITATIONS

0

READS

480

1 author:

Ülgen Aslan Düzgün

Turkish National Police Academy, Turkey, Ankara

9 PUBLICATIONS 1 CITATION

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

ZORUNLU MALÎ SORUMLULUK (TRAFİK) SİGORTASI GENEL ŞARTLARI İLE GETİRİLEN YENİLİKLER VE DEĞİŞİKLİKLER (Innovations And Amendments With The Highway Motorized Vehicle Compulsory Liability Insurance (Traffic Insurance) General Conditions) [View project](#)

**KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALÎ
SORUMLULUK SİGORTASINDA (TRAFİK SİGORTASI) ZARAR
KAVRAMI VE SİGORTACININ RÜCU HAKKI**

Yrd. Doç. Dr. Ülgen ASLAN DÜZGÜN

KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALÎ SORUMLULUK SİGORTASINDA (TRAFİK SİGORTASI) ZARAR KAVRAMI VE SİGORTACININ RÜCU HAKKI

Yrd. Doç. Dr. Ülgen ASLAN DÜZGÜN*

ÖZET

Zorunlu malî sorumluluk sigortasında sigortacının sorumluluğu, işletenin Karayolları Trafik Kanunu (KTK)'nun 85. maddesinin I. fıkrasındaki sorumluluğu ile eşdeğerdir. Bu durumda sigortacı tarafından karşılanacak zararlar, motorlu aracın işletilmesi nedeniyle ortaya çıkan maddi ve bedeni zararlardır. Sigortacının rücu hakkı, KTK'nun 95. maddesinin II. fıkrasında genel olarak düzenlenmiştir. Genel Şartlar'ın B. 4. maddesinde rücu nedenlerinin sayılması Kanun'un bu konudaki belirsizliğini büyük ölçüde gidermiştir.

Anahtar Kelimeler: Trafik sigortası, sorumluluk sigortası, rücu hakkı, maddi zarar, manevi zarar, garameten (orana göre) zarar giderimi ilkesi.

ABSTRACT

The liability of the insurance agent in compulsory liability insurance is equivalent to that of the operator which is stated in the 1st paragraph of the article 85 of the Road Traffic Legislation. In this case, damages that will be compensated by the insurance agent are; physical damages and bodily injuries arising due to the motorized vehicle being operated. Insurance agent's right of recourse is described as general in the 2nd paragraph of the article 95 of the Road Traffic Legislation. The reasons of recourse described in article B.4 under General Conditions, substantially removed the uncertainty regarding this subject.

Keywords: Traffic insurance, liabilities insurance, right of recourse, physical damage, intangible damage, principle of distribution average (proportional), principle of limited liability.

I. GİRİŞ VE KONUNUN TAKDİMİ

Çalışmamızda, motorlu taşıt araçlarının zorunlu malî sorumluluk sigortasında, zarar kavramı ve sigortacının rücu hakkı konularını ele alacağız. İlk olarak motorlu araçlar zorunlu malî sorumluluk sigortasıyla ilgili temel kavramlara değinerek açıklamalar yaptıktan sonra, zorunlu malî mesuliyet sigortasında zarar kavramı üzerinde duracağız. Ardından sigortacının zarar giderim yükümlülüğüne uygulanacak

(*) Ahi Evran Üniversitesi (Ticaret Hukuku) Öğretim Üyesi (ulgenaslan@gmail.com).

ilkeler, zararın kapsamı ve sigortacının sorumlu tutulmadığı zarar türlerine değinilecektir. Daha sonra, zorunlu malî sorumluluk sigortasında sigortacının rücu hakkı konusu incelenecek ve çalışmamız sonuç bölümüyle sona erecektir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesinin kenar başlığı, "işleten ve araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin hukukî sorumluluğu" şeklindedir. Bu maddeye göre, bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına ya da bir şeyin zarar görmesine neden olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi durumunda, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüs sahibi doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar. Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesinde ise işletenlerin, Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesinin I. fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere malî sorumluluk sigortası yaptırmaya zorunluluğu düzenlenmiştir.

Karayolları motorlu araçlar zorunlu malî sorumluluk sigortası (trafik sigortası)¹, motorlu bir aracın işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına ya da bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde, işletenin zarar gören üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunu zorunlu sigorta limitlerine kadar karşılayan sorumluluk sigortasıdır². Ayrıca, Karayolları Trafik Kanunu'nun 24. maddesinin I. fıkrası gereğince, trafik belgesinin verilebilmesi için, malî sorumluluk sigorta poliçesinin ibrazı şarttır.

Zorunlu sorumluluk sigortası yaptırmakla sigorta ettirenin sorumluluğu ortadan kalkmaz. Bu sigorta ile sigorta ettirenin kendi fiiliyle neden olduğu kaza sonucu, malvarlığında meydana gelmesi muhtemel eksilme güvence altına alınır³.

(1) Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) Genel Şartları (ZMSSGŞ), 12.08.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (RG. Sayı: 25197). 1.3.1992 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın başlığında bu sigortaya "Trafik Sigortası" adı da verilmişti. 2003 tarihli "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları"nda "Trafik Sigortası" şeklinde bir ibare yer almamaktadır. Ancak uygulamada 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre yaptırılması zorunlu olan bir sigorta türü olduğu için "trafik sigortası" olarak adlandırılmaktadır (Çeker, M.: Sigorta Hukuku, Adana 2008, s. 188; Çeker, M.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku, Adana 2012, s. 266).

(2) ZMSSGŞ m. A. 1/I.

(3) Bozer, A.: Sigorta Hukuku, Ankara 1981, s. 174; Bozer, A.: Sigorta Hukuku, Ankara 2009, s. 130; Özsunay, E.: Trafik Sigortasında Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı, V. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 1975, s. 390; Ergün, M.: Sorumluluk Hukuku ile Sorumluluk ve Genel Sigortaların İlişkisi (II), YD 1984, s. 488.

Malî sorumluluk sigortası zararın tazminini sağlayan bir anlaşmadır. Bu sebeple sigortalı, sigorta sözleşmesinin yapılmış olması sebebiyle bir menfaat sağlayamaz⁴. Ayrıca sigortacının ödeyeceği azami meblağ üçüncü kişinin uğradığı ve sigortalının karşılamakla yükümlü olduğu gerçek zararın üstünde olamaz⁵.

Zorunlu malî sorumluluk sigortası, motorlu araç işletenin, üçüncü kişilere verdiği bedensel ve eşya zararlarından dolayı malî ve hukukî sorumluluğunu güvence altına aldığı için, bir *zarar ve pasif* sigortasıdır⁶.

Zorunlu malî sorumluluk sigortası, kanundan dolayı kendiliğinden meydana gelen bir sözleşme türü değildir. Sigorta ettiren ile sigortacı arasında karşılıklı ve birbirine uygun bir irade açıklamasıyla kurulan bu sigorta sözleşmesi, bir sigorta poliçesine bağlanır.

KTK'nın 91. maddesi hükmü uyarınca, zorunlu malî sorumluluk sigortasında sigorta ettiren, işletendir. Aynı Kanun'un 3. maddesine göre "işleten"⁷, araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta sicilde alıcı olarak görülen veyahut aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak, başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ilgili kişi tarafından ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır. "Aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işletme", aracın donatımını ve işletme giderlerini üstlenmek, şoför ve muavine talimat vermek ve aracın kullanılması nedeniyle meydana gelen sonuçlardan menfaat elde etmek anlamına gelir⁸.

Bununla birlikte, KTK'nın 104 ve 105. maddelerinde, motorlu araçlarla ilgili

(4) Şenocak, K.: Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000, s. 35, dn. 173.

(5) Şenocak, s. 36.

(6) Ulaş, I.: Uygulamalı Sigorta Hukuku, Ankara 2002, s. 625; Ulaş, I.: Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Ankara 2012, s. 876; İmre, Z.: Motorlu Taşıt Araçlarının Mecburi Mesuliyet Sigortası ve Kapsamı, V. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 1975, s. 263; Bozer, s. 174; Bozer, 2009, s. 131; Havuçcu, A./Gökyağla, E.: Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukukî Sorumluluk, Ankara 1999, s. 218.

(7) İsviçre hukukunda benimsenen tanıma göre *işleten*, aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işleten, araç üzerinde ve aracın işletilmesi için zorunlu olan personel üzerinde fiili ve doğrudan doğruya tasarruf yetkisi bulunan kişidir. [Özsunay, E.: Trafik Hukukunda Zarar Giderimi Sorumlusu Olarak "İşleten" (Araç Sahibi) Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar, Batider 1971, C. VI, S. 6, s. 90]. "İşleten" kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Ulaş, s. 630 vd; Ulaş, 2012, s. 882 vd.

(8) *Oftinger*: Schweizerisches Haftpflichtrecht, Bd. II/2, Zürich 1972, s. 481 (Arkan, S.: Yeni Karayolları Trafik Kanunu'nun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme, SHD 1984, C. I, S. 3-4, s. 257, dn. 5'ten naklen).

mesleki faaliyette bulunanlarla, motorlu araç yarışı düzenleyicilerinin de işleten gibi sorumlu tutulabilecekleri düzenlenmiştir.

Zorunlu malî sorumluluk sigortasında sözleşmenin diğer tarafı sigortacıdır. Sigortacı, çalıştığı konuda ruhsata sahip olan ve sigorta sözleşmesi gereğince prim karşılığında rizikoyu yüklenen şirkettir⁹. KTK'nın 101. maddesinin I. fıkrası uyarınca, zorunlu malî sorumluluk sigortası, Türkiye'de kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılır. Ayrıca, sözü geçen sigorta şirketleri, zorunlu malî sorumluluk sigortası yapmakla yükümlü kılınmışlardır¹⁰. KTK'nın 101. maddesinin II. fıkrasında, bu yükümlülüğe aykırı davranan sigorta şirketlerinin 108.000.000 lira hafif para cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Böylece sigortacının sözleşme yapma serbestisi kanunla sınırlandırılmıştır¹¹.

Ancak belirtmek gerekir ki işletenin, kaza dalında çalışmaya yetkili olmadığını bildiği bir sigorta şirketi ile sözleşme yapması, zarar görenin haklarını hiçbir şekilde etkilemeyecektir¹². Çünkü Karayolları Trafik Kanunu'nun 95. maddesinin I. fıkrasına göre, sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin Kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması sonucunu doğuran haller, zarar görene karşı ileri sürülemez.

Zorunlu malî sorumluluk sigortası ile getirilen tüm bu düzenlemelere rağmen, bazı durumlarda, trafik kazası sonucunda zarara uğrayanlar kendilerinden kaynaklanmayan nedenlerle, sigortadan faydalanamazlar. Zira zarar gören bir kişinin zorunlu malî sorumluluk sigortasından yararlanabilmesi için öncelikle, kazaya neden olan aracın tespit edilmiş olması ve o aracın zorunlu malî sorumluluk sigortasının yapılmış olması gereklidir. Kazaya neden olan araç tespit edilememişse veya kaza tarihinde geçerli teminat tutarları üzerinden aracın zorunlu malî sorumluluk sigortası yaptırılmamış ise, bu durumda zarar gören kişiler zorunlu malî sorumluluk sigortasından faydalanamayacaklardır. Bu gibi durumlarda zarar görenlerin

(9) 14.6.2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 2/1(p) maddesine göre, *sigorta şirketi: Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketi ile yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye'deki teşkilâtını, ifade eder.* Ayrıca, anılan Kanun'un 3/1. maddesine göre, *Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır. Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştigal edemez.* Bu konuda bkz. Ulaş, s. 10.

(10) SK'nun "Zorunlu Sigortalar" başlıklı 13/1. maddesine göre, "*sigorta şirketleri, 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi ile üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla faaliyet gösterdiği sigorta branşlarının kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamaz.*"

(11) Bu yönde bkz. Arkan, s. 259.

(12) Arkan, s. 259.

mağduriyetleri dikkate alınmalıdır. İşte motorlu araçların neden oldukları kazalarda zarar gören bu kişilerin korunması amacıyla Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı oluşturulmuştur¹³. KTK'nın 108. maddesinin¹⁴ kenar başlığı, "Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı"dır¹⁵. Anılan madde, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 45. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Daha sonra, "Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı", 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesiyle¹⁶ kurulan "Güvence Hesabı"na¹⁷ devredilmiştir.

Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesinin II. fıkrasında ise, güvence hesabına başvurulabilecek durumlar beş bent halinde düzenlenmiştir. Ayrıca, anılan bu hesaba başvurulabilecek olanlar; işletenin kendilerine karşı Karayolları Trafik Kanunu'na göre sorumlu olduğu kişilerdir. İşletenin kendilerine karşı Karayolları Trafik Kanunu'na göre değil de, genel hükümler uyarınca sorumlu olduğu kişiler güvence hesabına başvuramazlar¹⁸.

II. ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASINDA ZARAR KAVRAMI

1. Genel Olarak

Geniş anlamda zarar (maddi ve manevî zarar), kişinin malvarlığında veya şahıs varlığında iradesi dışında oluşan eksilmedir. KTK'nın 85. maddesinin birinci fıkrası uyarınca maddi zarar, bir kimsenin ölümü veya yaralanması gibi kişiye ilişkin

(13) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. *Nomer, E.*: Trafik Sigortasında Garanti Fonu, İstanbul 2000, s. 6 vd.

(14) KTK m. 108'in birinci fıkrası, "zorunlu malî sorumluluk sigortasına tâbi motorlu araçların neden olabilecek zararların, ikinci fıkradaki durumlarda işletenin sorumluluğuna ilişkin kurallar uyarınca, geçerli teminat tutarları dâhilinde karşılanması amacıyla, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde bir Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı oluşturulur" şeklindeydi.

(15) "Garanti fonu" deyimi, 21.2.2001- 4629/6 ile "karayolu trafik garanti sigortası hesabı" olarak değiştirilmiştir.

(16) SK'nun 14. maddesinde göre: *Bu Kanunun 13 üncü maddesi, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve 10/7/2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortaları ile bu Kanunla mülga 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde ihdas edilmiş olan zorunlu sigortalara ilişkin olarak aşağıdaki koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalara ilişkin olarak aşağıdaki koşulların karşılanması amacıyla Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde Güvence Hesabı oluşturulur.*

(17) Güvence hesabı, kapsamında bulunan zorunlu sigortalara sağladığı teminatlara ilişkin bedeni olarak (sakatlık ve ölüm) zarar görenlere kaza sonrasında sakat kalma halinde sakatlık tazminatı, ölüm halinde ise ölenin desteğinden yoksun kalanlara destekten yoksun kalma tazminatı ödemektedir (bkz. <http://www.guvencehesabi.org.tr>, erişim tarihi: 16.05.2013).

(18) Aynı görüşte bkz. *Arkan*, s. 288.

bir zarar (bedenî zarar) şeklinde olabileceği gibi, bir eşyanın zarara uğraması da söz konusu olabilir. Motorlu bir aracın işletilmesi sonucu oluşan zarar, maddi zarara ilişkin ise onarım giderlerinden olarak, yedek parça ve işçilik giderleri de tazminata dâhildir. Araçta kaza sonucu oluşan değer kaybı da sigorta kapsamındadır. Ancak, onarım sırasında aracın çalışmamasından doğabilecek kayıplar sigorta dışında kalacaktır¹⁹. Zorunlu sorumluluk sigortası sadece motorlu araçların işletilmeleri sonucunda oluşan kazalardan doğan zararların karşılanması amacıyla yapılır. Bu nedenle yardım faaliyetleri sırasında meydana gelen zararların²⁰ zorunlu malî sorumluluk sigortasından karşılanması mümkün değildir²¹.

Motorlu araçların neden oldukları kazalarda yaralanan kimselerin tedavi giderlerinin ödenmesi KTK'nın 98. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca, sigortacı tedavi giderlerini sigorta sözleşmesinde belirlenen limitler dâhilinde öder. Ayrıca, ZMSSGŞ'nın B.2. maddesinin (b) bendinde bu konu düzenlenmiştir²². Bunlara ek olarak, maddi tazminatın konusu olan iş göremezlik tazminatı da trafik sigortasının teminatı kapsamındadır²³.

(19) *Gökcan, H. T./Kaymaz, S.:* Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları ve Trafik Suçları, Ankara 2001, s. 237; *Gökcan, H. T./Kaymaz, S.:* Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları ve Trafik Suçları, Ankara 2008, s. 325; *Ulaş, s. 691;* bu konuda bkz. 11. HD, 14.1.2002, E. 2001/7974, K. 2002/94; 11. HD, 14.6.2004, E. 2003/12783, K. 2004/6678 (*Ulaş, 2012, s. 1002, 1003*); *Bolatoğlu, B.:* Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu, Ankara 1988, s. 136-138. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD, 8.5.2003, 3797/4643 (*Gökcan/Kaymaz, 2008, s. 325*).

(20) Kazadan sonra yapılan yardım faaliyetleri sırasında yardım edenin maruz kaldığı zarardan dolayı sorumluluk hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Gökcan/Kaymaz, s. 168; Bolatoğlu, s. 180-182.*

(21) KTK'nun 85. maddesinin III. fıkrasına göre işleten, işletilme halinde olmayan bir motorlu taşıtın neden olduğu bir trafik kazasından dolayı sorumlu tutulabilir. Bu anlamda işleten, kazadan sonra yardıma gelen kişinin, yardım çalışmaları sırasında uğradığı zararlardan da sorumlu tutulabilecektir.

(22) Bu konuda bkz. 11. HD, 18.1.2010, E. 2008/12360, K. 2010/444 "... Davalı trafik sigortacısının tedavi gideri ve sakatlık halinde ayrı ayrı sorumluluğu söz konusudur. Öte yandan, trafik sigortası, can sigortası mahiyetinde değildir. Karayolunda motorlu araç işletenin, işlettiği araç nedeniyle üçüncü kişilere verilen bedensel (cismani) ve eşya zararlarından dolayı onun mali ve hukuki sorumluluğunu üçüncü kişilere karşı güvence altına alan pasif ve aynı zamanda zarar sigortası niteliğindedir. O halde, gerçek zararının belirlenmesi gerekmektedir" (*KİBB, http://www.kazanci.com*).

(23) Bu konuda bkz. 11. HD, 20.2.2007, E. 2007/820, K. 2007/3182 "... Bu durumda, mahkemece, işgöremezlik tazminatının trafik sigortasının teminatı kapsamında olduğu dikkate alınarak, bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yukarıda yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır..." (*KİBB, http://www.kazanci.com*).

2. Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Tazminat Yükümlülüğüne Uygulanacak İlkeler

Zorunlu malî mesuliyet sigortasında zarar giderimi durumunda uygulanacak olan ilkeler, sınırlı sorumluluk ilkesi, garameten zarar giderimi ilkesi, gerçek zararın giderilmesi ilkesi ve kusur esasına göre sorumluluk ilkesidir.

A- Sınırlı Sorumluluk İlkesi

Karayolları Trafik Kanunu'nun 93. maddesinde, zorunlu malî sorumluluk sigortasında sigortacının limite²⁴ sorumlu olacağı belirtilmiş²⁵ ve bu limiti belirleyecek tarife ve talimatların, Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlıkça tespit edileceği açıklanmıştır. Bu tarife ve talimatların tespitinde aracın türü, bulunduğu coğrafi bölge, sigorta süresi içinde herhangi bir hasar ödemesinin gerçekleşip gerçekleşmediği gibi konular dikkate alınır.

Bu şekilde kanun koyucu, sigortacının sorumlu olacağı miktarların en az tutarlarını da tarafların iradesine bırakmayarak, sözleşme serbestisi ilkesine müdahale etmiştir. Böylece, sigorta poliçelerinin çok düşük miktarlarla düzenlenmesi önlenmek istenmiştir²⁶. Zira zorunlu malî mesuliyet sigortasıyla ulaşılmak istenen amaç, zarar gören üçüncü kişilerin korunmasıdır. Bu zorunlu malî mesuliyet sigortasının sosyal amacıdır²⁷. Sigorta ettiren işletenin verdiği zararı, maddi yönden güçlü olan sigortacının daha kolay tazmin edeceği düşünüldüğünden, sigortacıya da sigorta

(24) Bu limitler (teminat ve pirim tutarları), Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı'nda (RG., 29.12.2005, S. 26038) belirlenmiştir. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı'nda, zorunlu malî sorumluluk sigortası yeni teminat ve primlerinin yürürlükteki tüm sigorta sözleşmelerine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanacağı belirtilmiştir. Ayrıca, sigorta şirketleri, düzenledikleri poliçelerin ön yüzüne "Sözleşme süresi içinde Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından teminat tutarları artırıldığı takdirde, bu poliçede yazılı teminat tutarları, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve ek prim alınmaksızın yeni teminat tutarları üzerinden geçerli olur" ibaresini yazmak zorundadır (bkz. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı, B. 1. Yeni Teminat Tutarlarının Yürürlükteki Sözleşmelere Uygulanması).

(25) 11. HD, 18.09.2003, E. 2003/1758, K. 2003/7955 "... Davacının tedavi masraflarını poliçe limitine göre karşılaması gereği"; 11. HD, 3.4.2001, E. 2000/514, K. 2001/2784 (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

(26) Bu yönde bkz. 11. HD, 18.2.2002, E. 2001/9599, K. 2002/1370 "... esasen mahkemece olay tarihi itibarıyla geçerli olan limit miktarı re'sen araştırılıp tespit edilmek ve davalılardan sigortanın sorumluluğu 750 milyon lira ile sınırlanmak gerekirken, 500 milyon ile sınırlanması doğru olmamış..." (Ulaş, s. 694). Ayrıca bkz. "... maddi tazminat bakımından da poliçede yazılı limite sorumluluğuna karar verilmesi...", 11. HD, 3.7.2006, E. 2005/7630, K. 2006/7880 (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

(27) Ulaş, s. 693; Ulaş, 2012, s. 978.

limiti dâhilinde tazmin sorumluluğu yüklenmiştir²⁸. Bu anlamda, hak sahibinin kaza veya zarara ilişkin tespit tutanağını veya bilirkişi raporunu, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu malî sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları sigortacılar, hak sahibine ödemek zorundadırlar (KTK m. 99/I).

Üçüncü kişilerin zorunlu malî mesuliyet sigortasıyla karşılanmayan zararları için, işletenin KTK'nın 85. maddesine göre sorumluluğu devam eder. Bu durumda, zorunlu malî mesuliyet sigortası limitlerinin üzerinde kalan zararlardan dolayı işletenin sorumluluğunu, ihtiyari malî sorumluluk sigortası karşılar²⁹.

B- Garameten Zarar Giderimi İlkesi

Garameten (orana göre) zarar giderimi ilkesine göre, motorlu taşıt aracının neden olduğu, bir trafik kazası sonucunda zarar gören üçüncü kişilerin birden fazla olması durumunda, bunların tazminat alacakları, sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta tutarından fazla ise, zarar görenlerden her birinin sigortacıya karşı yöneltebileceği tazminat talebi, sigorta tutarının tazminat alacakları toplamına olan oranına göre indirim tabi tutulur (KTK m. 96/I).

Rizikonun gerçekleşmesi ile bir tek kişi yaralanmış veya ölmüş ise veya üçüncü kişiye ait bir tek araç hasar görmüşse, sigorta poliçesinde gösterilen asgarî limit, sigortacının sorumlu olacağı en fazla bedel olacaktır. Bu durumda herhangi bir sorun söz konusu olmaz. Ancak, zorunlu malî mesuliyet sigortası yaptırılmış olan motorlu araç, trafik kazasında birden fazla araca veya kişiye zarar vermişse, sigortacı poliçede belirlenen azami limitle sorumlu olacak ve zarar gören üçüncü kişiler oranlama yolu (garameten–eşit paylaşırma esasına göre) ile tazminat isteyebileceklerdir. Bununla birlikte, üçüncü kişiler yapılan ödemeyle karşılanamayan zararları için işletene başvurabilirler³⁰.

Sigortacı, başka tazminat taleplerinin bulunduğunu bilmeden, iyiniyetli olarak zarar görenlerin birine veya birkaçına kendilerine düşecek olandan daha

(28) *Vural*, G.: Trafik Sigortası, Ankara 1981, s. 6; *Arslan*, A. S.: Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları, TBB Dergisi 2010, S. 88, s. 196.

(29) Bkz. İMSSGŞ m.1/I "... Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası hadlerinin üzerinde kalan kısmını, poliçede yazan hadlere kadar temin eder."

(30) Bu yönde bkz. 11. HD, 1.5.1997, E. 1981/1963, K. 1981/2244 (*Ulaş*, s. 697); 17. HD, 11.6.2007, E. 2007/1246, K. 2007/2020 (*Ulaş*, 2012, s. 982); 17. HD, 10.5.2007, 1016/1607 (*Gökcan/Kaymaz*, 2008, s. 348). Bu konuda bkz. 11. HD, 15.9.2003, E. 2003/1827, K. 2003/7803 (*KİBB*, <http://www.kazanci.com>).

fazla ödemede bulunursa, yaptığı ödeme çerçevesinde diğer zarar görenlere karşı da borcundan kurtulmuş sayılır (KTK m. 96/II)³¹.

Aynı trafik kazasında zarar görenler, sigortacı aleyhine değişik tarih ve mahkemelerde dava açmış olabilirler. Bu halde, ilk dava açanın zararı, sigorta bedelinin tamamen ödenmesi ile giderilebilir. Ancak bu ödeme, diğer zarar görenlerin aleyhine olacaktır. Bizim de katıldığımız görüşe göre, bu durumu önlemek için, diğer zarar görenlerin de aynı mahkemede belli süre içinde dava açmalarını sağlayıcı bir düzenlemeye ihtiyaç vardır³².

C- Gerçek Zararın Giderilmesi İlkesi

Motorlu aracın neden olduğu trafik kazası sonucunda, rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte, üçüncü kişiler veya bunlara ait şeylere verilen zarardan ötürü sigortacı, poliçede gösterilen meblağın tamamını değil, üçüncü kişinin maruz kaldığı gerçek zarar miktarını araştırıp, saptayarak karşılamalıdır (TTK m. 1459)³³. Başka bir deyişle, sigortacı her olayda poliçedeki limit miktarının tamamını ödemek zorunda değildir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1459. maddesine göre, sigortacı rizikonun gerçekleşmesi durumunda, sigorta ettirene veya sigortalıya sadece gerçek zararı ödemekle yükümlüdür. Ancak, gerçek zarar limit miktarından fazla ise, en çok limit miktarını ödeyecektir³⁴.

D- Kusur Esasına Göre Sorumluluk İlkesi

İşletenin sorumluluktan kurtulmasını düzenleyen Karayolları Trafik Kanunu'nun 86. maddesine göre, kazanın mücbir nedenden veya *zarar görenin* ya da *üçüncü kişinin* ağır kusurundan kaynaklandığını kanıtlayan işleten, bu durumda 85. maddenin I. fıkrasındaki, tehlike sorumluluğundan kurtulabilir.

Hiç kimse kendi kusurundan yararlanamaz ilkesi sorumluluk hukukunun genel ilkelerindedir. Bu ilke KTK'nın 86. maddesinde vurgulanmıştır. Bu maddeye göre,

(31) Bu konuda bkz. 11. HD, 3.7.1980, E. 1980/2984 , K. 1980/3600 (Ulaş, s. 700).

(32) Bu görüş için bkz. *Arkan*, s. 278, dn. 80. Yazara göre, bu yöndeki İsviçre KTK'nun 66. maddesinin II. fıkrasının KTK'ya alınmamış olması büyük bir eksikliktir. *Ulaş*, s. 700; *Ulaş*, 2012, s. 985.

(33) *Ulaş*, s. 109, 110, 700; *Ulaş*, 2012, s. 987.

(34) *Gökcan/Kaymaz*, s. 238, 239. 11. HD, 17.9.1988, 1988/740-504 "... Davacılar, miras bırakanın desteğinden yoksun kaldıklarını ileri sürmelerine göre bu zarar saptanmadan sigorta poliçesindeki miktarın tamamına karar verilmesi doğru değildir..." Aynı yönde bkz. 11. HD, 26.11.1990, E. 1989/7479, K. 1990/7584; 11. HD, 3.5.1993, E. 1992/2796, K. 1993/3111 (*Ulaş*, s. 701); ayrıca bkz. 17. HD, 16.4.2007, 727/1263 (*Gökcan/Kaymaz*, 2008, s. 238).

işletenin sorumluluktan kurtulabilmesi için, iki olgunun birlikte gerçekleştiği ispat edilmelidir. İşleten ilk olarak kazanın, illiyet bağıni kesen nedenlerden, yani mücbir nedenden veya zarar görenin³⁵ ya da üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat etmelidir. Çünkü zarar görenin veya üçüncü kişinin *ağır kusuru*, işletenin eylemi ile zarar arasındaki *uygun illiyet bağıni* kesmektedir³⁶. Buradaki kusur aracın işletilmesine bağıli tehlikeyi tamamen arka plana itecek ve artık zararın uygun sebebi olmaktan çıkaracak ağır bir kusur olmalıdır³⁷. Başka bir ifadeyle, mücbir neden veya zarar görenin ya da üçüncü kişinin *ağır kusuru*, tehlike kaynağının işleten olmadığını gösterir³⁸.

İşletenin sorumluluktan kurtulabilmek için kanıtlaması gereken ikinci olgu ise, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusursuzluğu ve araçtaki bozukluğun kazanın meydana gelmesine neden olmadığıdır.

İşleten eğer, zararın oluşmasında zarar görenin ağır kusuru olduğunu kanıtlayamazsa, bununla beraber, olayda *zarar görenin* birlikte kusuru varsa^{39,40} KTK'nın 86. maddesinin II. fıkrası uyarınca, işletenin sorumluluğu azaltılabilir

(35) “Zarar gören” kavramından anlaşılması gereken, bedensel bütünlüğü yaralanmayla bozulan kişilerle taşınmaz veya taşınırları zarara uğrayan gerçek ve tüzel kişilerdir. Zarar görenler, zararını meydana getiren motorlu araca bağıli tehlikeleri üstlenmeyen kişilerdir [bkz. *Tunç*, R.: Karayolları Trafik Kanununa Göre İşletenin Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve İşletene Tanınan Genel Kurtuluş Kanıtı (II), YD 1992, C. XVIII, S. 1-2, s. 182; *Aşçıoğlu*, Ç.: Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara 1989, s. 62, 63].

(36) *Ulaş*, s. 643.

(37) Ayrıntılı bilgi için bkz. *Çelikaş*, D.: 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda İşletenin Hukuki Sorumluluğu, İzmir 1987, s. 92; *Tunç*, II, s. 182 vd.

(38) *Karayalçın*, Y.: Sorumluluk (Mesuliyet) Sigortaları, SHD 1984, C. II, S. 1-2, s. 45.

(39) Zarar görenin ağır kusur dışında kalan ve kazayı etkilemeyen diğer kusurlu davranışları mevcutsa *birlikte kusurunun* olduğu kabul edilebilir. Bkz. *Ulaş*, s. 644. Bu konuda bkz. 11. HD, 21.1.2002, E. 2001/7980, K. 2002/328 (*Ulaş*, 2012, s. 993, 994, 995).

(40) Borçlar hukukuna göre, zararın meydana gelmesinde veya artmasında zarara uğrayan kişi de kusurluysa, *birlikte kusur* söz konusu olur. Birlikte kusur halinde zarar görenin kusurunun derecesine göre, hâkim tazminat miktarını azaltabilir (BK m. 52/I). Zarar görenin kusurunun tazminat miktarını etkileyebilmesi için, zarar görenin kusuruyla zararın meydana gelmesi veya artması arasında illiyet bağı olmalıdır (Bkz. *Reisoğlu*, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993, s. 168-169; *Reisoğlu*, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2010, s. 209, 210; *Kılıçoğlu*, A. M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s. 308. Bununla birlikte, Borçlar Kanunu'nun 52. (Eski BK m. 44) maddesinden farklı olarak, Karayolları Trafik Kanunu ile yapılan düzenlemeye göre, hâkim sadece tazminattan indirim yapabilir. Yoksa zarar görenin ortak kusuru ne kadar ağır olursa olsun hâkim, tazminat talebini red yetkisine sahip değildir (bkz. *Kılıçoğlu*, A.: 2918 Sayılı Yasaya Göre Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğu, Batider 1983, C. 12, s. 48).

(tazminat miktarında indirim yapılabilir)⁴¹. Burada söz konusu olan, sigorta ettirenin veya sürücüsünün kusuru değildir. Bu anlamda, *kusur esasına göre sorumluluk ilkesi* ile trafik kazasına neden olan *üçüncü kişilerin* kusurlu davranışlarının sigortacının sorumluluğunu ne ölçüde etkileyebileceği belirlenir. Yoksa sigortacının, zorunlu malî sorumluluk sigortasına dayanarak üçüncü kişiye zararı tazmin ettikten sonra, kusurlu davranış iddiası ile kendi sigorta ettirenine veya araç sürücüsüne rücu edebilmesi olanaklı değildir⁴². Zira zorunlu malî sorumluluk sigortası ile işletenin veya araç sürücüsünün kusurlu davranışı güvence altına alınmaktadır⁴³.

Bu durumda, zorunlu malî mesuliyet sigortasına dayanılarak sigortacı aleyhine açılan davada zarar gören kimsenin de olayda birlikte kusurlu olduğunun işletene izafeten sigortacı tarafından ileri sürülmesi halinde, işletenin kusursuzluğunu ve zarar gören kimsenin kusurunu ispat yükümlülüğü sigortacıya aittir⁴⁴.

Zarar görenin kusurunun bulunması nedeniyle yapılacak indirimin zararın tamamı üzerinden mi yoksa sigorta limiti üzerinden mi olacağı konusunda Yargıtay'ın görüşü, indirimin tüm zarar miktarı üzerinden yapılması yönündedir⁴⁵.

3. Sigortacının Gidermekle Yükümlü Olduğu Zarar

A- Zararın Kapsamı

Zorunlu malî sorumluluk sigortasında sigortacının sorumluluğu işletenin KTK'nın 85. maddesinin I. fıkrasındaki sorumluluğu ile eşdeğerdir (KTK m. 91/I'in yollamasıyla m. 85/I). Bu durumda sigortacı tarafından karşılanacak zararlar, motorlu aracın işletilmesi nedeniyle ortaya çıkan *maddi ve bedeni* zararlardır.

Rizikonun ve zararın gerçekleşmesiyle zarar görenin, işleten veya sigortacı aleyhine açmaya mecbur kaldığı *davanın masraflarını* da sigortacı gidermekle yükümlüdür. Trafik Sigortası Genel Şartlarının "Tazminat ve Giderlerin Ödenmesi" başlıklı B.2. maddesinin V. fıkrasına göre, dava açılması durumunda, sigorta

(41) Tunç, R.: Karayolları Trafik Kanununa Göre İşletenin Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve İşletene Tanınan Genel Kurtuluş Kanıtı (I), YD 1991, C. 17, S. 5-6, s. 530. Bu konuda bkz. 11. HD, 19.6.1990, E. 1989/4829, K. 90/4899; 11. HD, 2.11.1995, E. 1995/7129, K. 1995/8254; 11. HD, 21.1.2002, E. 2001/7980, K. 2002/328, *Ulaş*: s. 703, 704; *Gökcan/Kaymaz*, s. 260. 17. HD, 31.05.2007, 2306/1886; 11. HD, 08.02.2007, 11074/1485 (*Gökcan/Kaymaz*, 2008, s. 132).

(42) 11. HD, 5.3.2002, E. 2001/10110, K. 2002/1929 (*Ulaş*, s. 703; *Ulaş*, 2012, s. 992). Bkz. III, 1.

(43) *Ulaş*, s. 703, 704; *Ulaş*, 2012, s. 992, 993. *Gökcan/Kaymaz*, s. 244.

(44) 11. HD, 30.11.1989, E. 1988/9152, K. 1989/6766 (*Ulaş*, s. 706).

(45) Bu yönde bkz. 11. HD, 18.12.1989, E. 1988/9880, K. 1989/7268, (*Ulaş*, s. 706).

poliçesinde yazılı limitlere kadar, davanın takip ve idaresi sigortacıya aittir. Sigortacı dava masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Ayrıca bu maddeye göre, sigorta ettiren, sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermelidir.

Sigortalı veya eylemlerinden sorumlu olduğu kimseler aleyhine *ceza davası* açılması durumunda, sanığın izni ile sigortacı da savunmaya iştirak edebilir. Bu durumda, sigortacı sadece seçtiği avukatın masraflarını öder. Bunun dışında kalan, ceza davasından kaynaklanan tüm giderler ve para cezaları sigorta teminatı dışındadır (TSGŞ m. B.2/VI, VII).

Kazadan sonra yardıma gelen kişilerin, yardım çalışmaları sırasında uğradığı zararlardan dolayı işleten sorumlu tutulabilir (KTK m. 85/III). Ancak, kazadan sonra yapılan yardım faaliyetlerinin, motorlu aracın işletilmesi ile doğrudan bir ilişkisi bulunmadığından, sigortacı bu tür bir zarardan sorumlu olmayacaktır⁴⁶. Ayrıca, Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesinin I. fıkrasında sadece, 85. maddenin I. fıkrasına atıfta bulunulmuştur. Bu anlamda, işletenler 85. maddenin I. fıkrası dışında kalan diğer fıkralarına göre olan sorumluluklarını karşılamak üzere malî sorumluluk sigortası yaptıramazlar.

Maddi tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevî tazminat konularında Borçlar Kanunu'nun haksız fiillere ilişkin hükümleri (BK m. 50 vd.) uygulanır. Ancak, manevî tazminata ilişkin talepler, zorunlu malî sorumluluk sigortası kapsamı dışındadır (KTK m. 92/f)⁴⁷. Manevî tazminata ilişkin zararların, zorunlu malî sorumluluk sigortası kapsamı dışında bırakılmasının sebebi; bu tür zararların muhtemel miktarının hesaplanmasının, sigorta tekniği bakımından güvenilir ilkelere dayandırılmamasıdır⁴⁸.

Meydana gelen maddi zararın tazmininde, öncelikle o şeyin eski hale

(46) *Arkan*, s. 263.

(47) ZMSSGŞ'nin, "Teminat Dışında Kalan Haller" başlıklı A.3. maddesinin (e) bendinde de, manevî tazminat taleplerinin sigorta teminatı dışında kalacağı belirtilmiştir. Bu konuda bkz. 11. HD, 21.11.1996, E. 1996/2412, K. 1996/3483, (*Gökcan/Kaymaz*, s. 259); 11. HD, 29.4.2004, 4284/4689 (*Gökcan/Kaymaz*, 2008, s. 60, 325). Bkz. 11. HD, 3.7.2006, E. 2005/7630, K. 2006/7880 "... Bu durum karşısında, davalı sigorta şirketi hakkındaki manevi tazminat isteminin reddine..."; 17. HD, 5.3.2009, E. 2008/3133, K. 2009/1093, "... hükmedilen manevi tazminatın trafik sigorta poliçesi kapsamı dışında kaldığı gözetilmeden, davalı sigorta şirketinin de diğer davalılarla birlikte sorumluluğuna karar verilmesi isabetli değildir..." (*KİBB*, <http://www.kazanci.com>).

(48) *Arkan*, s. 270.

getirilebilmesi için gereken onarım⁴⁹ masrafları karşılanmalıdır. 2003 yılından önce yürürlükte olan trafik sigortası genel şartlarına göre, değiştirilen parçalardaki eskime paylarının (amortisman payları), bu zarar hesaplanırken düşülmesi gerekiyordu. Ödenecek tazminattan amortisman paylarının bu şekilde düşülmesinin gerekçesi, sigortanın bir zenginleşme aracı olmaması gereği idi⁵⁰. 2003 yılında yürürlüğe giren ZMSSGŞ'nda bu hüküm değiştirilmiştir. Buna göre, hasar halinde, hasar gören parça, onarımı mümkün değilse veya eşdeğeri parça ile değiştirilme imkânı yok ise yenisi ile değiştirilir. Bu durumda araçta bir kıymet artışı meydana gelse dahi bu fark tazminat miktarından indirilemez (ZMSSGŞ m. B.2/III).

Motorlu araçların neden oldukları kazalarda yaralananların, ilk yardım, muayene ve kontrol veya bu yaralanmadan dolayı ayakta, klinikte, hastane ve diğer yerlerdeki tedavi giderleri ile bu tedavinin gerektirdiği diğer masrafları teminat limitleri içinde kalmak şartıyla sigortacı, zarar görene başvurma tarihinden itibaren sekiz iş günü içinde öder (KTK m. 98/I).

Trafik kazası nedeniyle meydana gelen yaralanmalarda, tedavi giderlerine ek olarak, yaralanan kişinin çalışma gücünün tamamen veya kısmen azalması sonucu oluşan ve oluşacak zararlar da, zorunlu malî sorumluluk sigortası teminatı içindedir⁵¹.

Ölümlü sonuçlanan kazalarda ise, tazminat, defin giderlerini ve destekten yoksun kalanların taleplerini de kapsar. Ayrıca yaralanma sonradan ölüme dönüşse bile, daha önce yapılan tedavi masrafları zorunlu malî sorumluluk sigortası kapsamındadır⁵².

Sigortacı, hak sahibinin kaza veya zarara ilişkin tespit tutanağını veya bu konudaki bilirkişi raporunu kendisine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde, zorunlu malî sorumluluk sigortası kapsamı içinde kalan miktarı hak sahibine ödemelidir (KTK m. 99, ZMSSGŞ m. B.2/III). Buna aykırı davranan sigortacı, ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarı bakımından temerrüde düşer⁵³.

Yargıtay, kaza nedeniyle araçta oluşan hasarın aracın değerini olumsuz yönde

(49) “Onarım”dan anlaşılması gereken ise, yedek parça ve işçilik masraflarıdır (Ulaş, s. 708; Ulaş, 2012, s. 999).

(50) Ulaş, s. 708.

(51) Ulaş, s. 709, 710; Ulaş, 2012, s. 1001; Gökcan/Kaymaz, s. 238.

(52) Gökcan/Kaymaz, s. 238; Gökcan/Kaymaz, 2008, s. 325; Ulaş, s. 709; Ulaş, 2012, s. 1001.

(53) Ulaş, s. 709; Ulaş, 2012, s. 1001.

etkilemesi halinde değer kaybının da sigorta kapsamında olduğunu kabul etmiştir⁵⁴.

B- Zarar Kapsamı Dışında Kalan Konular

Zorunlu malî sorumluluk sigortası kapsamı dışında kalan konular Karayolları Trafik Kanunu'nun 92. maddesinde altı bent halinde açıkça belirtilmiştir⁵⁵. Buna göre, kapsam dışında kalan konuları şu şekilde sıralayabiliriz:

a) İşletenin Karayolları Trafik Kanunu uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler,

b) İşletenin, eşinin usul ve furuunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler,

c) İşletenin bu kanun uyarınca sorumlu tutulmadığı şeye gelen zararlara ilişkin talepler,

d) Karayolları Trafik Kanunu'nun 105. maddesinin III. fıkrasına göre, zorunlu malî sorumluluk sigortasının teminatı altında yapılacak motorlu araç yarışlarındaki veya yarış denemelerindeki kazalardan doğan talepler,

e) Motorlu araçta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar,

f) Manevî tazminata ilişkin talepler.

Bu madde uyarınca, sigortalının eşinin, çocuklarının, ana ve babasının, birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına⁵⁶ ilişkin zararlar sigorta tarafından karşılanmayacaktır. Bu kişilerin sigorta güvencesinden yararlanamamalarının nedeni, bu kişilerin zarara uğramaları durumunda, araç sahibinden veya işletenden tazminat talep etmeyecekleri varsayımdır⁵⁷. Ancak, bu maddede (b) bendinde açıkça belirtildiği üzere, sayılan kişilerin sigorta kapsamı dışında bırakılması, sadece bu

(54) Bu yönde bkz. 11. HD, 8.3.1999, E. 1998/10095, K. 1999/1870 "... trafik sigortasının işletene düşen hukuki sorumluluğu sigorta limitine göre teminat altına alıyor olması nedeniyle davalı şirkete trafik sigortalı aracın çarpması nedeniyle davacı aracında meydana gelen değer kaybından davalı sigorta şirketinin sorumlu tutulmasında bir isabetsizlik görülmediğinden..." Aynı yönde bkz. 11. HD, 1.10.2001, E. 2001/4655, K. 2001/7260 (Ulaş, s. 711, 712).

(55) Zorunlu malî sorumluluk sigortası kapsamı dışında kalan konular hakkında ayrıntılı bilgi ve görüşler için bkz. *Arkan*, s. 268, 269, 264-270; *Ulaş*, s. 662-679; *Ulaş*, 2012, s. 926-962.

(56) KTK m. 92/(b)'de kullanılan "mal" terimi, "eşya" olarak anlaşılmalıdır (*Arkan*, s. 268, dn. 51).

(57) *Bozer*, s. 208; *Arkan*, s. 268, 269.

kişilerin eşyalarının uğradığı zararlar içindir. Yargıtay'ın⁵⁸ da katıldığı görüşe göre, bu kimselerin vücut bütünlüklerine ilişkin zararlar sigorta güvencesi altındadır⁵⁹.

Ayrıca, 92. maddenin (e) bendi uyarınca, araçta taşınan eşyalar sigorta kapsamında değildir. Ancak, araçta yolcunun yanında taşıdığı eşya ve bagaj eşyasında meydana gelen zararlar bu maddenin kapsamına girmezler ve sigorta teminatından faydalanırlar⁶⁰.

Aracı kullanan ve kazayı bizzat gerçekleştiren sürücünün aracın trafik sigortacısından tazminat talep edememesi gerekir. Bununla birlikte, ölen sürücünün yakınlarının talep edebileceği destekten yoksun kalma⁶¹ tazminatı, sürücünün yakınlarının uğradığı dolaylı zarar niteliğinde olduğu için bu tazminatın trafik sigortasının kapsamına dâhil olduğu kabul edilmekteydi⁶². Bu konuda dikkat edilecek husus, hukukun temel ilkelerinden biri olan “hiç kimse kendi hukuka aykırı davranışından lehine sonuç çıkaramaz” ilkesinin göz önünde tutulması gereğidir. Dolayısıyla işletene ait aracı kullanan kişi, kendi kusuruyla yaptığı kazalarda trafik sigortacısından tazminat talep edememelidir.

2006 yılında yapılan değişikliklerle, ZMSSGŞ'nın A.3. maddesine eklenen (m) bendi ile dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri sigorta teminatı dışında bırakılmıştır.

Ayrıca, zorunlu malî sorumluluk sigortası kapsamı dışında kalan haller ZMSSGŞ'nın A.3. maddesinde ayrıntılı olarak sayılmıştır. Genel Şartlar'daki bu düzenleme Karayolları Trafik Kanunu'ndaki düzenlemeye paralel hükümler içermektedir. Bununla birlikte KTK'nın 92. maddesinde hüküm altına alınan, kapsam dışında kalan hallere ek olarak bazı yeni durumlar da Genel Şartlar'ın anılan maddesinde düzenlenmiştir. Genel Şartlar'ın A.3. maddesinde:

- İşletilme halinde olmayan araçların sebep olacağı zararların,
- İşleten tarafından ileri sürülecek tazminat taleplerinin,
- İşletenin aracına veya bu araç vasıtasıyla çekilen römorklara ve yarı römorklara veya çekilen araçlara gelecek zararlar nedeniyle ileri sürülecek taleplerin,

(58) 11. HD, 16.2.1990, E. 1990/825, K. 1990/963 (Ulaş, s. 669, 670; Ulaş, 2012, s. 951).

(59) Aynı yönde bkz. Arkan, s. 269; Aşçıoğlu, s. 86; Ulaş, s. 669; Gökcan/Kaymaz, s. 238.

(60) Ulaş, s. 673; Ulaş, 2012, s. 951; Arkan, s. 269; Gökcan/Kaymaz, s. 238.

(61) Yansıma zararlarının giderimi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Çakırca, S. İ.: Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zararı, İstanbul 2012, s. 165 vd.

(62) Çeker, 2012, s. 271; 11. HD, 16.2.1990, E. 1990/825, K. 1990/963 (Ulaş, s. 669, 670).

- Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyetlerde bulunan teşebbüslere, gözetim, onarım, bakım, alım-satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla bırakılan aracın sebep olacağı zararlara ilişkin her türlü taleplerin,

- Çalınan veya gasp edilen araçların sebep oldukları ve Karayolları Trafik Kanunu'na göre işletenin sorumlu olmadığı zararlar ile aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürülecek talepler ile çalan ve gasp eden kişilerin taleplerinin,

- Motorlu bisikletlerin kullanılmasından ileri gelen zararların,

- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilen terör eylemlerinde ve bu eylemlerden doğan sabotajda kullanılan araçların neden olduğu ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre işletenin sorumlu olmadığı zararlar ile aracın terör eylemlerinde kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürecekleri taleplerin, aracı terör ve buna bağlı sabotaj eylemlerinde kullanan kişilerin taleplerinin sigorta teminatı dışında olduğu belirtilmiştir.

KTK'nın 92. maddesinin (c) bendinde, "işletenin; bu Kanun uyarınca sorumlu tutulmadığı şeye gelen zararlara ilişkin taleplerin, mecburi mali mesuliyet sigortası kapsamı dışında kalacağı" açıklanmıştır. Buna göre yukarıda belirttiğimiz Genel Şartlarla kapsam dışında sayılan hallerin, Karayolları Trafik Kanunu'nun anılan hükmüne girdiğini ve bu anlamda işletenin KTK uyarınca sorumlu tutulmayacağı durumlardan olduğunu söyleyebiliriz.

Ayrıca, hatır taşıması (karşılıksız) veya aracın hatır için (karşılıksız) verilmesi sırasında ortaya çıkan zararlar da sigorta teminatının dışındadır. İşletenin malî mesuliyet sigortası araca gelen zararları kapsamaz. Bu konu Karayolları Trafik Kanunu m. 92'de ve Genel Şartlar'da açıkça düzenlenmemiştir. Bununla birlikte hatır taşıması veya aracın hatır için verilmesinin genel hükümlere tabi olmasından, belirtilen sonuç çıkarılmaktadır⁶³.

III. ZORUNLU MALÎ SORUMLULUK SİGORTASINDA SİGORTACININ RÜCU HAKKI

Sigortacının halefiyet hakkı, kanundan doğmaktadır ve Türk Ticaret Kanunu'nun 1472. maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca, sigorta poliçelerinin genel şartlarında, sigortacıya halefiyet hakkının tanındığı açıkça belirtilerek, halefiyetin

(63) Bozer, 2009, s. 154; Arslan, s. 206.

kaynağı sözleşmeye de dayandırılabilir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1472. maddesinin II. fıkrasında ise, sigorta ettirenin, aynı maddenin I. fıkrası gereğince sigortacıya intikal eden haklarını ihlal edecek bir hal ve harekette bulunması durumunda, sigortacıya karşı sorumlu olacağı belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle bu fıkra hükmünde, sigortacının rücu hakkını engelleyici davranışlarda bulunan kendi sigortalısına karşı sahip olduğu talep hakları hüküm altına alınmıştır⁶⁴. Ayrıca, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) Genel Şartlarının “sigortacının halefiyeti” başlıklı B.3. maddesi hükmüne göre, “sigortacı ödediği tazminat miktarınca hukuken sigorta ettiren yerine geçer.” Bu hüküm, Türk Ticaret Kanunu'nun 1472. maddesinin II. fıkrasındaki düzenlemeye paraleldir.

Sigortacının rücu hakkı, KTK'nın 95. maddesinin II. fıkrasında genel olarak düzenlenmiştir. Sözü geçen maddenin I. fıkrasına göre, “sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez.” Görüldüğü üzere bu fıkra uyarınca, sigortacının tazminat yükümlülüğünün azaltılması ve kaldırılmasına ilişkin haller, sigortacı tarafından zarar gören üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Buna göre, zarar gören kimseye ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını ve indirilmesini sağlayabileceği oranda kendi sigorta ettirenine rücu edebilecektir (KTK m. 95/II). Bu rücu hakkı, sözleşme ve yasa gereği sigorta ettirene karşı defi hakkı bulunan sigortacının, sözleşmenin diğer tarafı olan sigorta ettirene dönmesini sağlamaktadır⁶⁵.

Yarışlarla ilgili sorumluluk KTK'nın 105. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin IV. fıkrasında, motorlu araç yarışları bakımından, sigortacının rücu hakkının özel olarak düzenlendiği görülmektedir.

KTK'nın 105. maddesinin IV. fıkrası uyarınca, yetkili makamdan gerekli izin alınmadan yapılan yarışlarda oluşan kazalardan kaynaklanan zararların sigortacı⁶⁶ tarafından karşılandıktan sonra, yarış için özel bir sigortanın yapılmamış olduğunu bilen veya gerekli özenin gösterilmesi halinde bilebilecek durumda olan işleyen veya

(64) Bilge, M. E.: Sigorta Tazminatını Alan Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi ve Yargıtay Uygulaması, Hayri Domaniç'e Armağan, C. I, İstanbul 2001, s. 75; Ulaş, s. 206; Ulaş, 2012, s. 285, 286.

(65) Ulaş, s. 717; Ulaş, 2012, s. 1010.

(66) Buradaki “sigortacı” ifadesinden anlaşılması gereken, zarara neden olan motorlu aracın sorumluluk sigortasında sözleşmenin tarafı olan sigortacıdır (bkz. Gökcan/Kaymaz., s. 213).

işletenlere rücu edilebileceği de hüküm altına alınmıştır⁶⁷.

KTK'nın 95. maddesinin II. fıkrası hükmünde, tazminatın azaltılması veya kaldırılması sonucunu doğurabilecek durumların neler olduğu hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bununla birlikte, Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın, "zarar görenlerin haklarının saklı tutulması ve sigortacının işletene rücu hakkı" başlıklı, B.4. maddesinde sigortacının rücu hakkı özel olarak düzenlenmiştir. Bu hükme göre, sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran durumlar zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödeme yapan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir. Görüldüğü üzere genel şartlardaki bu hüküm KTK'nın 95. maddesi ile paralel bir düzenleme getirmiştir. Bununla birlikte, Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın, B.4. maddesinin III. fıkrasında "*sigorta ettirene başlıca şu nedenlerle rücu edilir*" dedikten sonra, yedi bent halinde, rücu nedenleri sayılmıştır. Anılan hükmün ifadesinden de anlaşıldığı üzere, rücu nedenleri, sınırlayıcı (tahdidi) olarak değil, sayıcı (tadadi) nitelikte düzenlenmiştir.

1. Kast veya Ağır Kusurun Varlığı

Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin (a) bendi uyarınca, tazminatı gerektiren olay, *işletenin* veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusur sonucunda oluşmuş ise, sigortacı, olaydan zarar gören kişi ya da kişilere tazminatı ödedikten sonra sigorta ettirene rücu edebilir.

Yargıtay da kararlarında, *ağır kusur* kavramına açıklama getirmiştir⁶⁸. Buna

(67) Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağıda III, B.

(68) 11. HD, 5.12.1994, E. 1994/5450, K. 1994/9379 "... Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere dava, zorunlu trafik sigortası gereğince zarar görenlere ödeme yapan sigortacının kendi sigortalısına, rizikonun ağır kusurlu davranış *nedeniyle ve bu nedenle* sigorta teminat dışında kaldığı gerekçesiyle açtığı rücu davasına ilişkin bulunmaktadır. Taraflar arasında akdi ilişkiyi düzenleyen sigorta poliçesinin (sigortacının işletene rücu hakkı) nı *düzenleyen 4/a sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmiş ise*) sigortacının zarar görene ödeme yaptıktan sonra kendi sigortalısına rücu edebileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Görüldüğü gibi madde (tam kusurdan) değil, (kasıt veya ağır kusurdan) söz edilmektedir. Bilirkişi raporunda sigortalının şoförünün aracı eğimli yolda park ederken el freni çektikten sonra ayrıca aracın takoza alınmaması, tekerleklerin sol refüje çevrilmemesi gibi ek önlemleri almaması nedeniyle kazanın meydana gelişinde %100 yani tam kusurlu olduğu kabul edilmiştir. Her olayda bu hal tam kusur kabul edilemez. Bilindiği üzere (ağır kusur kavramı bir özel hukuk kavramı olup, kasıt olmamakla beraber kasta yakın bir kusu-

göre, Yargıtay, *ağır kusur* kavramının bir özel hukuk kavramı olduğunu ve bu kavramın *kast* olmamakla beraber kasta yakın bir kusurun varlığını ifade ettiğini ve Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin (a) bendinde, *tam kusurdan değil, kast veya ağır kusurdan* bahsedildiğini belirtmektedir⁶⁹.

Ayrıca tazminatı gerektiren olayın işletenin veya hareketlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusur sonucu oluştuğunu, sigortacının kendisi ileri sürüp kanıtlayacaktır. Bu konudaki ispat yükümlülüğü sigortacıdır⁷⁰.

2. İzin Alınmadan Düzenlenen Yarışlar

Yarışlarla ilgili sorumluluk KTK'nın 105. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükmün III. fıkrasına göre, yarış düzenleyicilerinin, yarışa katılanların ve yardımcı kişilerin, yarış sırasında üçüncü kişilere karşı olan sorumluluklarını karşılamak üzere, özel bir sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Yarışlarda zarar gören üçüncü kişiler yarış düzenleyicisinin sigortacısından zararlarını doğrudan doğruya talep ve dava edebilirler. Ancak bu durum yetkili makamlardan izin alınarak düzenlenen yarışlar için geçerlidir. Ayrıca, anılan maddenin III. fıkrasında düzenlenmiş olan bu özel sigorta, sadece yarış esnasında üçüncü kişiye verilen zararları kapsar. Örnek olarak yarışı izleyenlere, yol güzergâhında bulunanlara verilen zararlar sigorta kapsamındadır.

Üçüncü kişilerin, belirtilen bu özel sigortayı yaptırmadan ve yetkili makamlardan izin alınmadan düzenlenen bir yarışta meydana gelen zararları⁷¹,

run mevcudiyetini ifade eder. Dava konusu olayda ise, davalı sigortalının şoförün %3 gibi az eğimli bir yolda aracı refuj kenarına çektikten sonra el frenini çekerek sigortalı aracı park etmiş bulunmaktadır. Bu durumda şoförün hiç önlem almamakla değil fakat eksik önlem alma nedeniyle kusurlu olduğunun ve sonuç itibarıyla kusurlu olmakla birlikte ağır kusurlu olmadığı kabul gerekir. Aksi halde sigorta yaptırmamanın da bir anlamı kalmaz..." (Ulaş, s. 718). Yargıtay'ın aynı yöndeki kararları için bkz. 11. HD, 28.4.2003, E. 2002/11908, K. 2003/4189; 11. HD, 24.6.2002, E. 2002/2679, K. 6416; HGK, 10.12.2003, E. 2003/11-756-743. Yargıtay 17. HD, sigortalı aracın aşırı yüklü olmasının *ağır kusur* olarak kabul edilemeyeceğini ve bu nedenle zarar gören üçüncü kişiye ödeme yapan sigortacının kendi sigortalısına rücu edemeyeceğine karar vermiştir (Ulaş, 2012, s. 1016, 1017, 1018, 1022).

(69) Bu yönde bkz. YTD, 3.4.1972, E. 1972/1595, K. 1972/1679 "... Sigortacının, sigorta ettirene ödediği zarardan dolayı rücu edebilmesi için zararın kastî hareketlerinden veya ağır kusurdan tevellüt etmesi gerekir" (RKD 1972, Y. 7, s. 383). Aynı yönde bkz. 11. HD, 21.12.1993, E. 1993/795, K. 1993/8550, 11. HD, 30.10.2001, E. 2001/5330, K. 2001/8413, 11. HD, 24.06.2002, E. 2002/2679, K. 2002/6416, 11. HD, 15.10.2001, E. 2001/5002, K. 2001/7965 (Ulaş, s. 718-720). 11. HD, 6.3.1997, E. 1997/688, K. 1997/1394 (Gökcan/Kaymaz., s. 256; Ulaş, s. 721). Bu konuda bkz. 11. HD, 16.01.2006, E. 2005/184, K. 2006/121 (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

(70) Bu yönde bkz. 11. HD, 17.4.1995, E. 1995/2377, K. 1995/3438 (Ulaş, s. 721).

(71) Yetkili makamdan gerekli izin alınmadan yapılan yarışlarda, üçüncü kişilerin zarar gör-

zarara neden olan motorlu aracın sorumluluk sigortacısı tarafından karşılanır. Sigortacı daha sonra yapılması zorunlu olan özel bir sigortanın yapılmamış olduğunu bilen veya gerekli özeni göstermesi halinde bilebilecek durumda olan sigorta ettirene Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin (b) bendi uyarınca rücu edebilecektir⁷².

3. Ehliyetsiz Araç Kullanmak

Tazminatı gerektiren olay, motorlu aracın KTK'nın 39. maddesi ve devamı hükümlerine göre gereken ehliyetnameye sahip olmayan kimseler tarafından sevk ve idare edilmesi sonucunda meydana gelmiş ise, sigortacı öncelikle üçüncü kişilerin meydana gelen zararlarını karşılamalıdır. Daha sonra sigorta ettirene rücu ederek ödediği tazminat miktarını geri alabilir (ZMSSGŞ m. B. 4/c).

Yargıtay, 31.3.1992 tarihinde verdiği bir kararında⁷³, sigortacının üçüncü kişiye ödediği tazminatın *tamamı* bakımından davalı sigorta ettirene rücu etmesi gerektiğini açıklamıştır. Ancak, Yargıtay daha sonra, 23.5.1997 tarihinde verdiği başka bir kararında⁷⁴, sigortacının, sürücü ehliyet belgesiz araç kullanma nedeniyle kendi sigortalısına onun *kusuru oranında* rücu edebileceğini belirtmiştir.

Motorlu aracın ehliyetsiz bir kişi tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zarar dolayısıyla sigortacı, sözleşme ilişkisinden kaynaklanan rücu hakkını sürücüye değil, sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettirene karşı ileri

mesi durumunda, yarışı düzenleyen, işletenin yanında ve işleten ile birlikte, müteselsil olarak sorumludur (bkz. *Bolatoğlu*, s. 80).

(72) KTK'nun 105. maddesinin IV. fıkrası hükmündeki düzenleme, Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B. 4. maddesinin (b) bendindeki düzenlemeye paraleldir.

(73) 11. HD, 31.3.1992, E. 1990/7070, K. 1992/4028 "... Dava konusu olayda, sigorta konusu aracın ehliyetnamesiz kimseye kullanılırken riziko gerçekleştiğine göre, KTK.'nun 95 ve poliçe genel şartlarının 4. maddesi hükmü uyarınca sigortacının ödediği tazminatın tamamı bakımından davalı sigorta ettirene rücu etmesi mümkün olduğundan davanın bu nedenle tamamen kabul edilmesi gerekirken, kusur oranlarına göre indirim yapılarak kısmen kabulü doğru görülmediğinden kararın bu yönden davacı yararına bozulması gerekmiştir" (*Ulaş*, s. 722, 723).

(74) 11. HD, 23.5.1997, E. 1997/3089, K. 1997/3717 (*Ulaş*, s. 723). Bu yönde bkz. 17. HD, 29.09.2011, E. 2011/6783, K. 2011/8425 "... trafik sigortasından kaynaklanan rücu tazminat istemine ilişkindir. Davacı sigorta şirketi sigortalı aracın sürücü belgesiz kişi tarafından kullanılması sırasında meydana gelen kazada zarar görenlere ödediği tazminatı sigortalısından rücu talep edebilir. Ancak talep edilebilecek tazminat tutarı zarar görenin gerçek zararının sürücünün kusur oranına karşılık gelen kısmıdır. Bu sebeple mahkemece kusur oranı ve araç hasarı konusunda uzman bilirkişiden rapor alınarak rücu edilecek tazminat tutarının belirlenmesi gerekir..." Aynı yönde bkz. 17. HD, 24.05.2012, E. 2012/3905, K. 2012/6742 (*KİBB*, <http://www.kazanci.com>).

sürebilir⁷⁵.

4. Alkollü (Uyuşturucu veya Keyif Verici Maddeler Alarak) Araç Kullanmak

Uyuşturucu veya keyif verici maddeleri almış olanlar ile alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır. Uyuşturucu veya keyif verici maddelerin cinsleri ile alkollü içkilerin etki dereceleri ve kandaki miktarlarını tespit amacıyla, trafik zabıtasınca teknik cihazlar kullanılır. Tespit usulleri ve muayene şartları, Sağlık Bakanlığı'nın görüşüne uygun olarak hazırlanacak yönetmelikte düzenlenir. Bu madde hükmüne uymayan sürücüler derhal araç kullanmaktan men olunur (KTK m. 48/I).

Zararın doğmasına neden olan trafik kazası sırasında sürücünün uyuşturucu madde veya alkol almış olması, Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'na göre, teminat dışı kalan hallerdendir. Genel Şartlar'ın B.4. maddesinin (d) bendi hükmüne göre, tazminatı gerektiren olay, işleyen veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin veya motorlu aracın hatır için karşılıksız olarak kendilerine verilen kişilerin uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış olarak aracı sevk ve idare etmeleri sırasında meydana gelmiş veya olay, yukarıda sayılan kişilerin alkollü içki almış olmaları nedeniyle aracı güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş olmalarından ileri geliyorsa, zarar görenlerin zararları sigorta limiti dâhilinde sigortacı tarafından karşılanır. Daha sonra, sigortacı tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir.

Burada sigortacının, sigorta ettirene rücu edebilmesine imkân tanıyan iki ayrı durum öngörülmüştür. Bunlardan birincisi, sürücünün veya motorlu aracın hatır için karşılıksız olarak kendilerine verilen kişilerin uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış olmaları sırasında araç kullanmalarındır. İkincisi ise; yukarıda sayılan kişilerin alkollü içki almaları nedeniyle, güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş olmalarından dolayı, kazanın meydana gelmesi halidir. İlk durumda sigortacının rücu hakkının doğumu için uyuşturucu veya keyif verici maddelerin alınmış olması yeterli görülmüştür. Bununla birlikte, alkol alma halinde ise, sürücünün alkol alması nedeniyle aracı *güvenli sürme yeteneğini kaybetmiş* olmasından dolayı kazanın meydana gelmesi şartı aranmaktadır. Böyle bir durumda Yargıtay'ın da belirttiği gibi, sürücünün alkol almış olması doğrudan doğruya sonuca etkili değildir. Aldığı alkol nedeniyle aracı güvenli sürme yeteneğini kaybetmiş olması da gereklidir⁷⁶.

(75) 11. HD, 4.2.2002, E. 2001/8798, K. 2002/772 (Ulaş, s. 723; Ulaş, 2012, s. 1025).

(76) Bu konuda bkz. 11. HD, 8.11.1996, E. 1996/7018, K. 1996/7722 (Ulaş, s. 725); 17. HD,

Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin⁷⁷ 97. maddesinde bu konu çok ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Buna göre; “*uyuşturucu, uyutucu ve keyif verici gibi özelliklere sahip doğal ve sentetik psiko trop maddeleri almış olanlar ile alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır. Bunlardan uyuşturucu, uyutucu veya keyif verici gibi doğal veya sentetik psiko trop madde almış olarak araç kullandığı tespit edilenler, almış oldukları maddelerin cins, miktar ve etki derecelerine bakılmaksızın araç kullanmaktan men edilirler ve haklarında Trafik Kanununun 48 inci maddesine ve ayrıca Türk Ceza Kanununun ilgili maddelerine göre işlem yapılır.*” Uyuşturucu veya keyif verici maddeler ile alkollü içki almak suretiyle araç kullanan sürücülerin tespit veya teşhisinde uygulanacak esas ve usuller anılan maddenin devamında ayrıntılı bir biçimde hüküm altına alınmıştır.

Aracı sürenin, alkolün etkisi altında olup, güvenli sürme yeteneğini kaybetmiş olması halinde, meydana gelen kazanın sürücünün alkollü oluşunun bir sonucu olması gerekir. Başka bir anlatımla, sürücü alkollü olsa da olmasa da kaza meydana gelecektiye, bu durum sigortacının sigortalıya rücu edebilmesi için yeterli bir neden değildir. Zarar veren kaza, alkolün etkisi sonucunda meydana gelmiş olmalıdır. Örnek olarak, sürücüsünün 0.50 promilin üzerinde alkollü olduğu bir araca başka bir araç arkadan çarpmış ise bu durumda, kazanın meydana gelişinin alkollü olma ile bir bağlantısı yoktur⁷⁸.

16.3.2009, E. 2008/4510, K. 2009/1458; 17. HD, 23.9.2008, E. 2008/3274 (Ulaş, 2012, s. 1029, 1032). Aynı yönde bkz. 11. HD, 10.3.1997, E. 1997/998, K. 1997/1546 (Havuççu/Gökayla, s. 234); bu konuda bkz. 11. HD, 1.3.2005, 5202/1898; 11. HD, 1.12.2003, 4179/11270; 11. HD, 20.1.2003, 2002/7571, 2003/358; 11. HD, 9.10.2003, 3731/9067; 11. HD, 14.9.1998, 4226/5540 (Gültaş, V./Öksüm, A.: Rücu Davaları, Ankara 2009, s. 84, 100, 103-105, 106, 142). Yargıtay'ın bu konuda verdiği yeni tarihli bir kararı için bkz. 17. HD, 12.10.2009, E. 2009/2368, K. 2009/6247 “... Somut olayda, davacı vekili dava dilekçesinde, sigortalı araç sürücüsünün 1.28 promil alkollü olması nedeniyle karıştığı trafik kazasında 3/8 kusur oranına göre karşı tarafa ödenen tazminatın rücu tahsilini istemiştir. Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda da, aldığı alkolün etkisi altında güvenli sürüş yeteneğini kaybederek kavşağa hızlı giren sigortalı araç sürücüsü 3/8 oranında, kavşaklarda geçiş önceliğine uymayan karşı araç sürücüsü 5/8 oranında kusurlu bulunduğu göre, kazanın münhasıran alkolün etkisi altında meydana gelmediği, başkaca etkenlerin de kazada rol aldığı anlaşılmakla, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir”. Aynı yönde bkz. 17. HD, 26.1.2009, E. 2008/4856, K. 2009/197 (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

(77) RG. 18.7.1997, S. 23053, mükerrer.

(78) *Orhunöz*, E.: Uygulamada Karayolları Trafik Kanununa Göre Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Ankara 1998, s. 210. Ayrıca bu yönde bkz. 19. HD, 23.6.1994, E. 1994/4346, K.1994/6663 (*Orhunöz*, s. 210, 211); *Çeker*, 2012, s. 288. Ayrıca bu yönde bkz. 11. HD, 8.3.1999, E. 1998/10121, K. 1999/1962.

Sürücünün, uyuşturucu veya alkollü olarak araç kullanılmasıyla meydana gelen zarar nedeniyle tazminat ödeyen sigortacının kendi sigortalısına rücu edebilmesi için, bu iddiasını ispatlaması gereklidir⁷⁹. Başka bir ifadeyle aracı kullananın, alkollü veya uyuşturucu madde etkisinde olduğunu ispat edecek olan sigortacıdır. Yoksa sigorta ettiren, aracı kullananın alkollü olmadığını ispatlamak zorunda değildir.

Ayrıca, sigortacı rücu davasını, sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettiren aleyhine açmalıdır⁸⁰. Aksi durumda dava pasif dava ehliyeti bulunmadığından dolayı reddedilmelidir⁸¹.

5. Ruhsat Olmadan Yolcu veya Patlayıcı-Parlayıcı Madde Taşımak, İstiap Haddini Aşmak

Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'na göre, tazminatı gerektiren olay, yolcu taşıma ruhsatı olmayan araçlarda yolcu taşınması veya yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması veya patlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden meydana gelmiş ise, sigortacı üçüncü kişilerin bu nedenlerle oluşan zararlarını karşılar. Sigortacı oluşan bu tazminatları üçüncü kişilere ödedikten sonra, sigorta ettirene rücu edebilir.

“İstiap haddi”nin sözlük anlamı, kara ve hava taşıtlarının yük ve yolcu miktarlarını belirleyen sınırdır⁸². İstiap haddine, *kapasite* ya da *taşıma sınırı* da denilmektedir⁸³. KTK'nın 3. maddesi hükmüne göre, taşıma sınırı (kapasite), bir aracın güvenli olarak taşıyabileceği en çok yük ağırlığını veya yolcu sayısını ifade eder⁸⁴.

Uygulamada uyumsuzluklar genellikle istiap haddi ile ilgili olmaktadır⁸⁵. Bu durumda, tazminatı gerektiren olayda, istiap haddinin aşılması ile riziko arasında uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Başka bir ifadeyle, istiap haddinin üzerinde yolcu veya yük taşınmasının, kazanın meydana gelmesinde başlı

(79) Bu yönde bkz. 11. HD, 15.4.1996, E. 1996/2211, K. 1996/2742 (*Ulaş*, s. 726; *Ulaş*, 2012, s. 1032).

(80) Bu yönde bkz. 11. HD, 5.3.2002, E. 2001/710110, K. 2002/1929 (*Ulaş*, s. 728; *Ulaş*, 2012, s. 1033).

(81) *Ulaş*, s. 728; *Ulaş*, 2012, s. 1033.

(82) Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük 1, Ankara 1988, s. 722.

(83) Deniz, kara ve hava taşıtlarının yük ve yolcu miktarlarını belirleyen sınır (<http://tdkterim.gov.tr/bts>, erişim tarihi: 16.5.2013).

(84) Araçların taşıma kapasitesi, Motorlu Araç Trafik Belgesi'nde kayıtlıdır.

(85) *Ulaş*, s. 728; *Ulaş*, 2012, s. 1035.

başına bir etken olup olmadığı araştırılmalıdır. Ancak bundan sonra, istiap haddinin aşılmasının kazaya neden olduğu belirlenirse, Genel Şartların B.4. maddesinin (e) bendindeki rücu koşulları oluşmuş demektir⁸⁶.

6. Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Gerekli Yükümlülükleri Yerine Getirmemesi

Sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesinden sonra, Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın "Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri" başlıklı B.1. maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır.

Genel Şartlar'ın B.1. maddesinde sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinden sonra yapması gerekenler, beş bent halinde sayılmıştır. Bu yükümlülüklerden ilkinde göre; sigorta ettiren, sorumluluğunu gerektirecek bir olayı öğrenmesinden itibaren beş gün içinde sigortacıya ihbar etmelidir⁸⁷. Bu hüküm, "riziko gerçekleştiğinde" başlıklı Türk Ticaret Kanunu'nun 1446. maddesinin I. fıkrasına paralel bir düzenlemedir. Eski TTK'nın 1292. maddesinde sorumluluk sigortasında rizikonun gerçekleştiği an, sigortacının hukuki himaye edimini üstlenip üstlenmediğine göre ayrı ayrı belirlenmişti. Buna göre, sigortacı sorumluluk sigortası sözleşmesiyle hukuki yardımda bulunmayı da üstlenmişse; riziko, tazminat talebi dava yoluyla ileri sürüldüğü an gerçekleşir⁸⁸. TTK'nın 1446. maddesinin birinci fıkrasında ise, sigortacının hukuki himaye edimini üstlenip üstlenmemesine göre bir ayırım yapılmamıştır. Ayrıca yeni kanun hükmünde beş günlük bildirim süresi de kaldırılmış

(86) Bu yönde bkz. 11. HD, 3.12.1996, E. 1996/8118, K. 1996/8507, 11. HD, 8.3.1999, E. 1998/10065, K. 1999/1847 "... istiap haddinin üzerinde, sürücü mahallinde 4 yolcu taşınması nedeniyle kazanın oluştuğu iddiasına dayandırılmıştır. Dairemizin önceki bozma kararında, davacı sigorta şirketinin iddiasının değerlendirilmesi ve kazanın meydana gelmesinde istiap haddinin üzerinde yolcu taşınmasının başlı başına etken olup olmadığının saptanması gerektiğine işaret edilmiştir..." (Ulaş, s. 729). Ayrıca bu yönde bkz. 11. HD, 10.7.2006, E. 2005/8087, K. 2006/8199 "...müvekkili şirkete trafik sigorta poliçesi ile sigortalı aracın, istiap haddi üzerinde yük alması sonucu meydana gelen kazada, yolcu olan 3. kişinin öldüğünü, mirasçılara 7.000.000.000 lira poliçe limitinin ödendiğini, genel şartların 4/e maddesinde yazılı rücu nedeninin gerçekleştiğini ileri sürerek, anılan meblağın 29.06.2000 ödeme tarihinden itibaren reeskont faiziyle birlikte tahsilini talep ve dava etmiştir..." (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

(87) 11. HD, 25.1.2007, E. 2005/1405, K. 2007/840 "... Davalı sigorta şirketi kazaya karışan aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı olup, zararı giderim yükümlülüğünü düzenleyen Karayolları Trafik Kanunu'nun 98/1. maddesinde, rizikonun ihbarı ve gerekli belgelerin sigortacıya iletildiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde sigorta limiti kapsamındaki miktarların ödenmesi gerektiği düzenlenmiş..." (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

(88) Şenocak, s. 125.

bunun yerine “*durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir*” ifadesi kullanılmıştır.

Genel Şartlar’a göre, sigorta ettirenin yerine getirmesi gereken yükümlülüklerden ikincisi; sigorta ettirenin, sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve koruma önlemlerini alması ve bu amaçla sigortacı tarafından verilecek talimata uyması yönündedir. Bu hüküm ile TTK’nın 1448. maddesinin I. fıkrasına benzer bir düzenleme getirilmiştir. Eski TTK’nın 1293. maddesinden farklı olarak 1448. maddede önlemler alma yükümlülüğü sadece rizikonun gerçekleştiği dönemde değil, gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu dönem için de öngörülmüştür⁸⁹.

Genel Şartlar’ın B.1. maddesinin (c) bendinde düzenlenen üçüncü yükümlülük ise, gereken bilgi ve belgelerin zamanında sigortacıya ulaştırılmasıdır. Bu maddeye göre; sigorta ettiren, sigortacının talebi üzerine olayın ve zararın nedeni ile hangi hal ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin sigortacıya vermelidir.

Sözü geçen maddenin (d) bendine göre ise, sigorta ettiren zarardan dolayı dava yoluyla veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmayla geçildiği hallerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmelidir. Buna ek olarak, zarar ziyan talebine ve cezai kovuşturmayla ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri en kısa sürede sigortacıya vermelidir⁹⁰. Ayrıca sigorta ettiren, sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmeleri varsa bunları da sigortacıya bildirmelidir (ZMSSGŞ m. B.1/e).

Belirttiğimiz bu yükümlülükleri sigorta ettirenin yerine getirmemesi nedeniyle, sigortacının üçüncü kişilere ödemesi gereken zararda bir artış meydana gelirse, bu artış bakımından sigortacı sigorta ettirene rücu edebilecektir (ZMSSGŞ m. B.4/f)⁹¹.

7. Aracın Çalınması veya Gasp Edilmesi

KTK’nın 107. maddesinde, çalınan ve gasp edilen araçlardan dolayı işletenin sorumluluğu düzenlenmiştir. Buna göre, 107. maddenin I. fıkrasından anlaşılması

(89) Bkz. TTK’nun 1448. maddesinin gerekçesi.

(90) Yargıtay HGK, 3.4.1996, E. 1996/11-35, K. 1996/221 “... Dava konusu, zorunlu trafik sigortasının 10/d maddesine göre zarardan dolayı hakkında dava açılan sigorta ettirenin bu durumu derhal belgeleriyle birlikte zorunlu trafik sigortacısına bildirmesi zorunlu bulunmaktadır...” (KİBB, <http://www.kazanci.com>).

(91) Sigorta ettirenin, rizikodan sonra Genel Şartlar’da belirtilen süreler içinde sigortacıya durumu bildirmesi gerektiği hakkında bkz. Yargıtay HGK’nun 3.4.1996, E. 1996/11, K. 1996/221, 11. HD, 25.11.1996, E. 1996/7895, K. 1996/8427 (Ulaş, s. 730, 731).

gereken, motorlu bir aracın çalınma ve gasp edilmesi halinde üçüncü kişilerin uğradığı zararlar dolayısıyla işletenin sorumluluğunun devam edeceğidir.

Motorlu bir aracın işletilmesinin yoğun bir tehlike içermesi nedeniyle ve zarar görenlerin korunması amacıyla çalınma ve gasp halinde dahi kural olarak işletenin sorumluluğu kabul edilmiştir⁹². Ayrıca bu hüküm motorlu aracın, işletenin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kimselerin kusurlu davranışları sonucu çalındığı hakkında bir *kusur karinesi* getirmiştir. İşleten bu karinenin aksini, yani çalınma ve gasp etme eylemlerinde kusuru bulunmadığını ispat edebilirse sorumluluktan kurtulabilecektir. Görüldüğü üzere, kusurun bu şekilde karine olarak kabul edilmesiyle işletenin sorumluluğu ağırlaştırılmıştır⁹³.

İşleten, motorlu aracın çalınması ve gasp edilmesi halinde, kusursuzluğunu ispat edemediği ve sorumluluktan kurtulamadığı durumlarda, meydana gelen zararlar dolayısıyla KTK'nın 85. maddesi çerçevesinde sorumlu olacaktır. İşleten bu zararlar için, aracı izinsiz olarak kullanana rücu edebilir⁹⁴.

Kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusursuz olduğunu ispat etme yükümlülüğü işletene aittir. Mahkeme bunu kendiliğinden gözetmeyecektir⁹⁵.

Sorumluluktan kurtulmak için, işleten kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin, aracı hırsızlık ve gaspa eğilimli kişiler tarafından kolayca ele geçirilebilecek bir durumda bırakmadığını, gerekli özen ve dikkatin gösterildiğini ve olayın şartlarının gerektirdiği bütün tedbirlerin alındığını ispat etmelidir. Aracın izinsiz olarak kolayca ele geçirilebilecek bir durumda bırakılması halinde işleten kusurlu sayılmaktadır⁹⁶. Bu anlamda, işletene çok yüksek düzeyde bir özen yükümü getirilmiştir⁹⁷. Hâkim işletene getirilen bu özen yükümlülüğünü her olayın özelliğine göre değerlendirmelidir⁹⁸.

(92) *Tandoğan*, H.: Motorlu Taşıt Aracı İşletenin Sorumluluğu, V. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 1975, s. 216, 217; *Şenel*, E.: İzinsiz Yararlanılan Motorlu Taşıt Araçlarının Sebep Olduğu Zararlardan Doğan Hukukî Sorumluluk (II), YD 1980, S. 1-2, s. 126. *Gökcan/Kaymaz*, s. 224.

(93) *Bolatoğlu*, s. 93; *Şenel*, s. 131.

(94) *Şenel*, s. 131.

(95) *Bolatoğlu*, s. 102; *Gökcan/Kaymaz*, s. 226.

(96) *Tandoğan*, s. 217; *Gökcan/Kaymaz*, s. 226. Ayrıca, bu yönde bkz. 11. HD, 30.9.1996, E. 1996/6189, K. 1996/6185, 19. HD, 29.5.1995, E. 1995/9461, K. 1995/4645 (*Gökcan/Kaymaz*, s. 232).

(97) Bu yönde bkz. 4. HD, 9.5.1985, E. 1985/3368, K. 1985/4687, 4. HD, 5.6.1985, E. 1985/4335, K. 1985/5730 (*Aşçıoğlu*, s. 67-69).

(98) İşletenin kusursuz sayılması için alması gereken tedbirler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Bolatoğlu*, s. 100-103. İşletenin alması gereken bu tedbirler, aynı şartlar altında tecrübeli ve bilinçli bir işleten veya sürücünün başvuracağı tedbirler olmalıdır (*Tandoğan*, s. 217).

Çalınma ve gasp olayında, işletenin kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusursuzluğunu ispat edememesi durumunda KTK'nın 85. maddesine göre sorumlu olacağını belirtmiştik. Bu bağlamda, işletenin sigortacısının sorumluluğu da devam edecektir. Bunun sonucu olarak da üçüncü kişilerin çalınma ve gasp nedeniyle meydana gelen zararlarını sigortacı karşılayacaktır⁹⁹. İşte, üçüncü kişilerin uğradıkları bu zararları ödeyen sigortacı, sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettirene Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinin (g) bendine dayanarak rücu edebilir¹⁰⁰.

IV. SONUÇ

KTK'nın 85. maddesinin I. fıkrasında düzenlenmiş olan *tehlike sorumluluğunu* karşılamak üzere, 91. maddenin I. fıkrasıyla işletenlere, zorunlu malî sorumluluk sigortası yaptırma mecburiyeti getirilmiştir. Ayrıca, zorunlu malî sorumluluk sigortasıyla ilgili Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) Genel Şartları ile ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır.

Zorunlu malî sorumluluk sigortasında, zarar gören üçüncü kişilerin korunması amacıyla kabul edilmiş olan düzenlemelerden birkaçına örnek mahiyetinde bakalım: Söz konusu sigortanın yapılmasının kanunla zorunlu kılınmış olması, sigorta limitlerinin asgarî miktarlarının ilgili bakanlıkça belirlenmesini, zarar görenlere karşı ileri sürülemeyecek defileri (KTK m. 95) ve zarar gören üçüncü kişilerin zararlarını doğrudan doğruya sigortacıdan talep ve dava edebilmelerini sıralayabiliriz. Bu düzenlemelerle sağlanmak istenen zorunlu malî sorumluluk sigortasının sosyal amacıdır¹⁰¹.

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, Karayolları Trafik Kanunu'na paralel düzenlemeler içermekle birlikte bazı maddeleriyle de Kanun'a ışık tutacak ayrıntılı hükümler getirmiştir. Bunlara örnek olarak B.4. maddede düzenlenen, sigortacının rücu hakkı ve 10. maddedeki rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin yükümlülüklerini gösterebiliriz.

Ayrıca, çalışmamızda açıklamış olduğumuz, zorunlu malî sorumluluk sigortasında zarar giderim durumunda uygulanacak belli başlı ilkeler (sınırlı sorumluluk ilkesi, garameten zarar giderimi ilkesi, gerçek zararın giderilmesi ilkesi,

(99) Aynı görüşte bkz. *Türk*, H. S.: Mecburi Malî Sorum Sigortası ve İzinsiz Kullanımlar, Batider 1971, C. VI, s. 348; *Bolatoğlu*, s. 102; *Şenel*, s. 131.

(100) Bu yönde bkz. 11. HD, 29.6.1995, E. 1995/4359, K. 1995/5563 (*Ulaş*, s. 732, 733; *Ulaş*, 2012, s. 1038).

(101) *Ulaş*, s. 693; *Ulaş*, 2012, s. 978.

kusur esasına göre sorumluluk ilkesi, manevî tazminatın kapsam dışında kalması ilkesi), sigortacının sorumluluğunun (tazminat miktarının) belirlenmesinde yol gösterici olacaklardır. Bunların yanısıra, sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı konusunda, KTK'nın 95. maddesindeki genel düzenlemeden başka, Genel Şartlar'ın B.4. maddesinde rücu nedenlerinin sayılması Kanun'daki bu konudaki belirsizliği büyük ölçüde gidermiştir.